

MUJOR

RAJU

R DAG

AT

Nasjonalmuseet ønsker velkommen til utstillingen «Muorrajurdagat»!

Fem kunstnere med relasjon til samisk kunst og kultur er invitert til å lage en utstilling som har materialet tre som fellesnevner.

Utstillingen er satt opp som et omreisende lite galleri, hvilket kan gjenspeile aspekter ved en nomadisk tradisjon i samisk kultur. Kunstnerne setter spørsmålstegn ved bærekraftig utvikling, tradisjon, tidsaspekt, materialitet – ting som berører vår eksistens og vårt forhold til naturen.

Utstillingen er et samarbeidsprosjekt mellom Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design og Samisk Kunstnersenter (SDG). Joar Nango representerer SDG som kurator for utstillingen.

OM UTSTILLINGEN

Verkene i utstillingen er utført i svært ulike uttrykk. Sammen tegner de opp et reelt og variert bilde av de sjangeroverskridende formene samtidskunstnerne i dag uttrykker seg gjennom. I stedet for å velge arbeider ut ifra maleri, foto eller skulptur, har vi heller valgt å la et konkret tema være fokuset i utstillingen. Vi vil på denne måten legge opp til en sammenhengende diskusjon mellom elever, lærere og formidler, hvor målsetningen er å trenge inn i selve ideen og meningen bak de ulike kunstverkene.

Tre er et materiale som har vært brukt til utallige formål i uminnelige tider. Store deler av vårt norske skolemiljø er bygget i trevirke, og norsk skog er noe vi til daglig forholder oss til. Men hva er egentlig tre? Hva mener vi når vi kaller det et levende materiale? Er treet det samme i dag som det var for hundre år siden? Treets mangfoldige bruksområder og historie bærer i seg viktig kunnskap om mennesket og våre relasjoner til naturen.

Nasjonalmuseet sávvá bures boahtima «Muorrajurdagat»- čájáhussii!

Vihhta dáiddára geain lea gullevašvuohta sámi dáidagii ja kultuvrii leat bovdejuvvon ráhkadit čájáhusa gos muorra lea fáddá.

Čájáhus lea ráhkaduvvon johtti gallerian, nu ahte beassa dan váldit farrui dohko gos albmot lea, dat galgá dan lahkai speadjalastit osiid sámi kultuvrra johtti árbevierus. Dáiddárat bidjet gažaldatdatmearkka ceavzilvuoda ovdáneapmái, árbevrrui, áigeaspektii, máilmmálašvuhtii – erenoamaš áššiide mat gusket min eallimii ja min oktavuhtii lundui.

Čájáhus lea oktasašbargoprošeakta gaskkal Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design ja Sámi Dáidaguovddáža (SDG). Joar Nango ovddasta SDG ja lea čájáhusa kuráhtor.

ČÁJÁHUSA SISDOALLU

Dáiddačájáhus váldá ovdan dáidagiid mat leat dahkkun iešgudet hámis. Dáidagat ovdanbuktet mánggabealat gova dain šáŋŋer-rasttildeaddji formáhtain maid dálááiggi dáiddárat atnet gulahal-lamii. Dan saddjáigo válljet dáidagiid mat gullet dihto šáŋŋeri, nu go njuohtamiid, govvemii dahje čullosiid, leat mii válljen dihto fáttá guovddážin čájáhussii. Dáinna lágiin hálidat lámčit ja movtti-dahttit digaštallamiid gaskkal oahppiid, oahpaheddjiid ja gaskku-steaddji, mas mihttu lea čakŋat dáidaga duogáži ja dáidaga vuoddo oaivili.

Muorra lea ávnnas mii lea adnojuvvon mánggalágan dárbbuide áiggiid čađa. Storra oassi Norgga skuvlabirrasis lea huksejuvvon muoras, ja Norgga vuovdi lea juoga mii juohke beaivvi lea min eal-limis. Muhto mii lea rievtti mielde muorra? Maid oaivvildat mii go mii gohčodat dan ealli ávnnasin? Leago muoras seamma arvu odne, nu mo lei čuođi jagi dás ovdal? Muora mánggabealat ávkástallan ja historjá, ovdanbuktá máhttu sihke olbmo birra ja máhttu min luonddučanastagaide.

OM KUNSTVERKENE

De forskjellige arbeidene er presentert på ulike måter i utstillingsrommet. I den lille treskulpturen *Regndråpe i ibenholtkub* introduserer **Kristofer Henriksson** en vitenskapelig og filosofisk tilnærming til trematerialets bestandighet og naturelementenes krefter. **Lars Skjelbreia** viser skulpturanimasjonen *7,0 meter*, som tegner opp en fascinerende historie om årenes gang og naturens livssykluser. Den svenske historikeren **Yngve Ryds** fotografier visualiserer historier om kunnskap og bruk av trevirke i naturen. Gjennom bilder og tekst blir vi i arbeidet *Å sove på glød* introdusert for gammel samisk kjennskap om bruk av vidjekratt for å gjøre opp ild i fjellet. Det amerikansk-indianske kunstnerkollektivet **Post-commodity** stiller ut arbeidet *Så svart som svensk eufemisme for M-D-F (Medium Density Fiberboard)*. Med verket ønsker kunstnerne å kritisere de globale markedsføringstrategienes falske og idealiserte fremstillinger av våre moderne liv som intelligente og effektive. Den svensk-samiske kunstneren **Katarina Pirak Sikku** har laget skulpturen *Minnernas skåp*, som er en poetisk undersøkelse av treet som historiebærer. I dette arbeidet dras diskusjonen omkring vårt forhold til treet ned til et helt nært og personlig nivå.

Formgivning av selve utstillingen er utviklet av arkitekten **Ole Henrik Einejord**. Hvert arbeid har spesialtilpassede transportkasser tilvirket av gjenbruksmateriale i tre. Eskene monteres til utstillingsvegger som sammen danner rammene for utstillingen i klasserommet.

OM FORMIDLINGEN

En formidler følger utstillingen og møter elevene på skolen. Elevene får sitte på reinsdyrskinn i en installasjon som består av både filmer og objekter. Formidleren introduserer elevene for utstillingen og inviterer elevene til dialog.

Det kan velges mellom to formidlingsforløp:

Alternativ 1: 45 minutter formidling i utstillingen.

Maks 30 elever

Alternativ 2: 2 x 45 minutter formidling i utstillingen med påfølgende workshop. Maks 30 elever

UTSTILLINGEN I FORHOLD TIL SKOLENS PLANER

Utstillingen formidler samtidskunst, samtidig som den bevisstgjør den samiske tradisjonen som en del av Norges kulturarv. Vi ønsker at utstillingen skal bli en kunnskapsformidler og en innfallspurt til diskusjoner om kunst, kultur, bærekraft, miljø og vårt forhold til naturen. Dette er temaer som berører skolens allmenndannende planer på flere måter.

FORARBEID

Hva mener vi med kulturarv?

Hva kan vi om samisk kunst og kultur fra før?

Hva tenker vi på når vi hører ordene verdiskaping og bærekraftig utvikling?

Hva er et tre, og hva mener vi når vi kaller det for et levende materiale?

Hva kan man bruke tre til?

Redegjør for begrepene *fortid, nåtid og fremtid* i forhold til deg selv og familien din.

Lærer kan spørre/forklare elevene eller elevene kan søke informasjon på nettet.

WORKSHOP

Kunsten å flette eller binde korger eller liknende gjenstander av gress, myke kvister, never eller tynne trerøtter, er et eldgammelt håndarbeid som er kjent hos folkeslag verden over. I workshopen skal vi lage ulike former av never.

Elevene får et stykke never, papirtau, syl og saks.

Vi undersøker materialets funksjon, holdbarhet og hvordan man kan forme never gjennom å brette, flette og sy. Her er det kun fantasien som setter grenser. Undersøkelsene blir til objekter som siden monteres sammen i en stor felles uro.

En uro er en bevegelig skulptur som utnytter prinsippet om likevekt. Den består vanligvis av en snor som er festet i taket og har flere vektstenger med lette hengende gjentander på. Disse gjenstandene balanserer hverandre, slik at stengene blir hengende mer eller mindre vannrett. Hver stang henger i bare én snor, slik at stengene kan rotere omkring snoren og de ulike elementene omkring seg selv.

Opgaven handler om konstruksjon og kjennskap til et materiale, men også om kommunikasjon og samarbeid. I oppgaven må gruppene blir enige om komposisjon og plassering. Den bevegelige skulpturen blir klassens identitet, og elevene oppdager når balanse oppstår. Det er viktig å komme frem til en form som alle føler fellesskap med. Uroen blir deres klassebilde. Hvis man henger uroen i trekk, vil den være i stadig bevegelse.

Del klassen i små grupper på 2–3 personer. La elevene undersøke neverens egenskaper og forme den til objekter.

Samle sammen formene for å diskutere hvor de skal monteres i uroen. Prøv å finne balanse i formen og gruppen.

Se ut en plass i klasserommet eller på skolen hvor uroen kan plasseres. La uroen få en tittel som sier noe om verket. Inviter til vernissasje!

DÁIDAGIID BIRRA

Dat iešgudetge dáidagat ovdanbuktojit iešgudetge vugiin čájáhuslanjas. Unna muorračullosiin *Regndråpe i ibenholtkub*e ovdanbuktá **Kristofer Henriksson** diedálaš ja filosofalaš láhko-neami muora bissovašvuhit ja luonddufámuide. **Lars Skjelbreia** čájeha čuolosanimašuvnna *7,0 mehter*, mii ovdanbuktá geasuhead-dji historjjá áigodagaid ja luonddu eallingearddi birra. Ruota histor-ihkkár **Yngve Ryd** govat čájehit historjjálaš gelbolašvuoda muora geavaheames ja mo muorra ávkkástallo luonddus. Dáidagin *Å sove på glöd* čájeha son govain ja teavsttain dološ sámi árbevieru, mo geavahit suovkka go dola bidjá duoddaris. Amerihkkalaš-indianálaš dáiddárbiras **Postcommodity** čájehit barggu *Så svart som svensk eufemisme for M-D-F (Medium Density Fiberboard)*. Dáidagiin háldit dáiddarat gažadit mo globála márkanfievrrideadjit govvidit odđááiggi eallima jierpmálažžan ja effektiiván. Ruota-sámi dáid-dár **Katarina Pirak Sikku** lea rahkadan čullosa *Minnernas skåp*, mii pohtalaččat guorahallá mo muorra doaibma historjaguoddin. Dáinna dáidagin hálda jodihit min digáštallama ja oktavuoda mur-rii, lágaš ja persovnnalaš dássái.

Čájáhusa lea arkitekta **Ole Henrik Einejord** hábmen. Juohke dáidagiid leat heivehuvvon fievrridanskáhpud mat leat ráhkaduvv-on muoras. Skáhpuid sáhtta darvvihit čájáhus seinniide, ja nu rahkaduvvo čájáhus luohkalanjas.

GASKKKUSTEAMI BIRRA

Gaskkusteaddji čuovvu čájáhusa ja deaivvada oahppiiguin skuvllas. Gaskkusteaddji heiveha čájáhusa luohkkalatnji. Oahppit čohkkájit bohccoduljjiid alde instalašuvnnas mas leat sihke filmmat ja barggut. Gaskkusteaddji ovdanbuktá čájáhusa oahppiide ja bovde oahppiid gulahallamii ja digáštallamii dáidaga birra.

Leat guokte vejolaš gaskkustanvuogi:

1. vejolašvuoha: Gaskkusteapmi čájáhusain.

45 minuhtta, eanemusat 30 oahppi.

2. vejolašvuoha: Gaskkusteapmi čájáhusain ja bargobádjji.

2 x 45 minuhtta, eanemusat 30 oahppi.

Bargobádjji:

Manjá čájáhusa lea vejolaš oasálastit Meahccejurdatat/skogstanker bargobádjái .

Meahccejurdatat bargobádjji lea dahkkon erenoamažit dán

čájálmassii, ja lea ovttasbargu dáiddáriin Katarina Pirak Sikkuin.

Bájjis ožžot oahppit vejolašvuoda hápmet besiin iešgudet dávviriid.

Ávdnasat ja vearjjut bádjái čuvvot čájálmasa.

ČÁJÁHUS SKUVLLA PLÁNAID EKTUI

Čájáhus ovdanbuktá dálááiggidáidaga, seammás go čalmmustahtta sámi árbevieru oassin Norgga kulturárbbis. Mii háldat ahte čájáhus galgá addit gelbolašvuoda ja morihit oahppiid digáštallamii dáidaga, kultuvrra, ceavzilvuoda, birrasa ja min luondduoktavuoda birra. Dát leat fáttát mat gusket skuvlla vuodđoahppu plánaide mángga dásis.

RAHKANEAPMI

Maid oaivvildat mii sániin kulturárbi?

Maid máhttit mii sámi dáidaga ja kultuvrra birra ovddežis?

Maid smiehttat mii go gullat sániid árvoháhkkan ja ceavzillas ovdáneapmi?

Mii lea muorra, ja maid oaivvildat mii go gohčodat dan ealli ávnnasin?

Masa sáhttit mii geavahit muora?

Čilge duohpagiid vássánaiggi, dálááiggi ja boahhteáiggi, du ja du bearraša ektui.

Oahpaheaddji sáhtta jearrat dahje čilget oahppiide, dahje sii sáhttet ohcat dieđuid interneahpas.

BARGOBÁDJI

Máhttu lohtat dahje čatnat korii dahje sullasaš dávviriid suinniin, dipma ovssiin, besiin dahje feaddáriin, lea dološ giehtaduodji maid olbmot miehtá máilmmi dovdet. Bargobájjis galgat mii rahkadit iešgudetlágan hámiid besiin.

Oahppit ožžot beassebihtta, bábirárppu, náskála ja skieraid.

Mii iskat ávdnasa doaimma, riibama ja mo beassi sáhtta hábmejuv-vot máhccomiin, bárgidemiin ja goarrumiin. Lea dušše hutkáivuohta mii bidjá rájjaid. Dávviriid maid hábmet bidjat oktii stuorra oktasaš čikŋan mii gohčoduvvo «uro».

«Uro» lea čuolus mii lihkada ja mii ávkkástallá dássedeattu. Das lea dábálaččat báddebihtta mii lea rohpái darvehuvvon, ja das leat mángga vintaga mas heangájit geahppa ádat. Dát ádat dagahit dássedeattu, nu ahte vintagat heangájit dadjat jo njuolga vulos. Juohke vintagis lea dušše okta báddi, nu ahte vintagat sáhttet jorrat bátti birra ja dat iešgudetge oasis iežaset birra.

Bargobájjis bargobihtta lea dovdadit konstrukšuvnnain ja ávdnasin, muhto maiddá hárbhallat gulahallat ja ovttasbargat earain. Joavku ferte vuossáivvi šaddat komposišuvnna ektui ja mo loahppabuodus galgá leat. Čuolus mii lihkada šaddá luohká identitehta, ja oahppit fuomášit mo olahit dássedeattu. Lea dehálaš rahkadit hámi masa buohkat dovdet gullevašvuoda. «Uro» šaddá joavkku luohkágovva. Jus heŋge «uro» dasa gos lea veahá bieggajiella, de dat lihkada álo.

Juoge luohká smávva joavkkuide main leat 2-3 olbmo. Divtte oahppiid iskat beassi iešvuodaid ja hábmet dan objeavttaide.

Čohkke hámiid ja divtte oahppiid digáštallet mo daid galgá bidjat «uro:ii». Geahččalehpet gávdnat dássedeattu hámis ja joavkkus. Ohcet báikki luohkalanjas dahje skuvllas gosa sáhttiehtet heŋget «uro».

Bidjet nama «uro:ii» mii muitala juoga dáidaga birra. Bovdejhket čájáhus-rahpamii!

FAKTA

Produsert av:

Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design

Målgruppe:

5.-10. klasse

Fagkategori:

Samtidskunst knyttet til samisk kunst og kultur

Programlengde:

Det kan velges mellom to formidlingsforløp:

- 1) Formidling i utstilling: 45 minutter
- 2) Formidling i utstilling og workshop: 2 x 45 minutter

Visningsrom:

Låsbart rom på skolen. Workshop i utstillingsrommet

Veiledningsmaterieell:

Lærerveiledning, faktaark på museets nettsted

Kontakt:

Stein Christian Midling-Jenssen

E-post: stein.midling-jenssen@nasjonalmuseet.no

Tlf: 21 98 20 00 / 21 98 22 92

Kurator:

Joar Nango

Prosjektleder og konservator: Stein Christian Midling-Jenssen

Formidlingsansvarlig: Anna Carin Hedberg

Utstillingsdesign: Code: arkitektur as v/Ole Henrik Einejord

Utstillingsteknikk: Christopher Gjerde

Foto: Børre Høstland

Logistikkansvarlig: Ann Kristin Sørli

Turné koordinator: Jeanette Eek Jensen

Utstillingen inneholder reinsdyrskinn. Personer med allergi mot reinsdyr rådes til å finne alternative sitteunderlag.

RESSURSER

Litteratur:

Yngve Ryd, 2005, «Eld. Flammor och glöd – samisk eldkonst»

Natur och Kultur, Stockholm

Yngve Ryd, 2007, «Ren och Varg. Samer berättar»

Natur och Kultur, Stockholm

Lenker:

www.nasjonalmuseet.no

www.postcommodity.com

www.lassi.no

www.kristoferhenriksson.com

www.code.no

www.naturesekken.no/c1187998/uopplegg/vis.html?tid=1388539

www.rethinking-nordic-colonialism.org/files/userguide_website/act4.html

FAKTA

Buvttadan:

Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design

Ulbmiljoavku:

5.-10. luohkkát

Fágateoriija:

Dálááiggedáidda čatnon sámi dáidagii ja kultuvrii

Man guhká bistá:

Leat guokte vejolaš gaskkustanvuogi:

- 1) Gaskkusteapmi čájáhusain. 45 minuhtta, eanemusat 30 oahppi.
- 2) Gaskkusteapmi čájáhusain ja bargobádji. 2 x 45 minuhtta, eanemusat 30 oahppi.

Čájáhuslatnja:

Latnja maid sáhtta lohkkadit. Bargobádji čájáhuslanjas.

Veahkkeneavvut:

Oahpaheaddjibagadallan, faktabábir musea neahttasiiddus.

Oktavuohta:

Stein Christian Midling-Jenssen

E-poasta: stein.midling-jenssen@nasjonalmuseet.no

Tlf: 21 98 20 00 / 21 98 22 92

Kuráhtor:

Joar Nango

Prošeaktajodiheddji ja konserváhtor: Stein Christian Midling-Jenssen

Gaskkustanovddasvástideaddji: Anna Carin Hedberg

Čájáhus-hábmejeaddji: Code: arkitektur as Ole Henrik Einejord bokte

Čájáhusstekniikka: Christopher Gjerde

Govat: Børre Høstland

Logistihkkaovddasvástideaddji: Ann Kristin Sørli

Turnéa koordinerejeaddji: Jeanette Eek Jensen

Oassin čájáhusas leat bohccoduolljit. Mii ávžžuhat sin geain lea allergiija bohccogulgii gávdnat eará bahtadoavnji.

RESSURSSAT

Girjjálašvuoha:

Yngve Ryd, 2005, «Eld. Flammor och glöd – samisk eldkonst»

Natur och Kultur, Stockholm

Yngve Ryd, 2007, «Ren och Varg. Samer berättar»

Natur och Kultur, Stockholm

Neahttasiiddut:

www.nasjonalmuseet.no

www.postcommodity.com

www.lassi.no

www.kristoferhenriksson.com

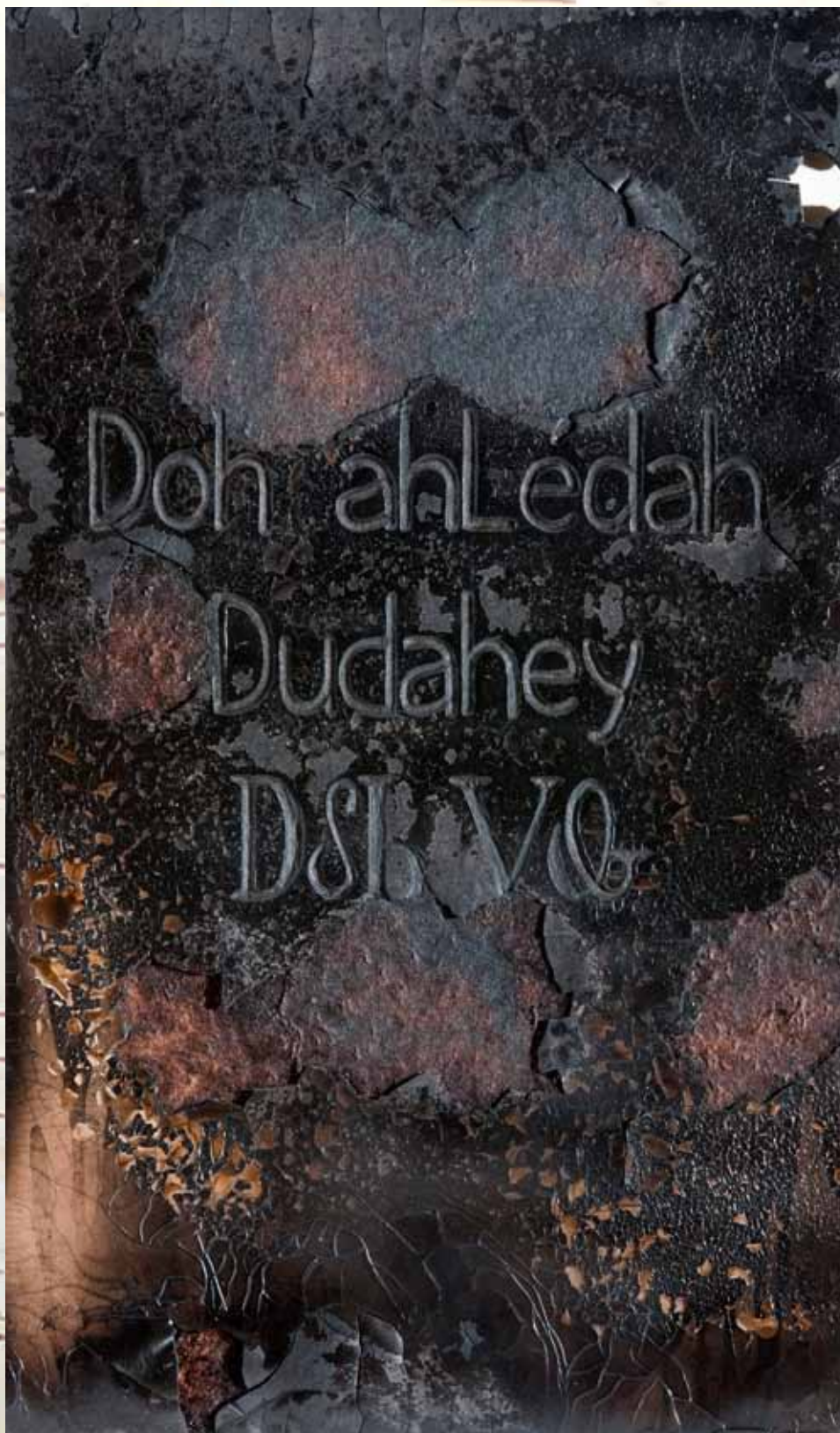
www.code.no

www.naturesekken.no/c1187998/uopplegg/vis.html?tid=1388539

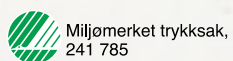
www.rethinking-nordic-colonialism.org/files/userguide_website/act4.html

Postcommodity, Så svart som svensk eufemisme for M-D-F (Medium Density Fiberboard)

WWW.NASJONALMUSEET.NO

NASJONALMUSEET
FOR KUNST, ARKITEKTUR
OG DESIGN